

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Analysis Methodica Ivris Pontificii

Venator, Daniel

[S.l.], 1579

VD16 V 541

De Ivdiis. Titulus I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63204)

Libri secundi Obiectum est, Iudicium: quod
quid enim eo traditur, ad præparatoria
necessaria, quàm incidentia iudiciorum, partes
que, quibus ipsum iudicium constat, refertur.

DE IVDICIIS.

Titulus I.

Continuatio.

SI, mota controuersia, partium transactione,
vel pactis, vel per arbitros dirimi nõ possit,
ea in iudicium legitimè deduci, liteq; conte-
stata, examinari, & denique iudicis pronuntia-
tione definiri solet.

Quid est Iudicium?

Iudicium est, actus legitimus trium personarum, Iudicis scilicet, Actoris, & Rei, super eadem quaestione, vel coram eodem iudice cõtracta, gl. in c. forus, extr. de verb. sign.

Vnde dicitur Iudicium?

Iudicium vocatur quasi iurisdictio, prius in-
quisitio vocabatur. Vnde & auctores iudiciorum
præpositos, questores, vel quæsitores appellamus,
vt Isidorus in lib. Etymologiarum notat, c. forus,
extr. de verb. sign. Et à causa efficiente, obiecto, for-
ma, fine, & effectu variè diuiditur, vt ex sequen-
tibus patebit.

Quot sunt partes Iudicij?

Partes iudicij sunt, tres principium, vt citatio,
vel,

vel, vt alij volunt litis contestatio, medium, vt probationes, quouis modo illæ fiant, & finis, vt sententia vel executio, Iason in auth. ad hæc, C. de iud. l. iudex, ff. de re iudicata, &, l. 1. C. de litis contestat.

Quæ causa Efficiens?

Causa remota est, ius gentium. Siquidem iure gentiũ iudicium tam ciuile, quàm criminale introductum est: quorum illud primo iuris gentium præcepto, res esse diuidendas, hoc aut, altero, scilicet, fontes puniendos, nititur. Causa propinqua sunt, omnes personæ, quib. iudicium constituitur. Constat aut iudicium duplici personarũ genere, litigatoribus & iudice: & rursus litigatorum alij sunt Actores, alij Rei: & horum quidam suo nomine litigant, quidã alieno. Eorum, qui alienã litẽ causamq; suscipiunt, quatuor sunt species, putã, patronus, aduocat, procurator, & defensor, quorum significatio ex his Asconij Pedia ni verbis facilẽ intelligitur. Qui defendit alterũ (inquit) in iudicio, vel patronus dicitur, si orator est, vel aduocatus, si ius suggerit, aut præsentia suam amico accommodat, vel procurator, si negotiũ absentis suscipit, vel cognitor, si præsentis causã nouit, & sic tuetur vt suã. Vnde Cicero ipsum familiarissimũ defensorem appellauit: Sed cùm sa tius sit, ad propositã materiã intelligentiam, nominibus ad forum accommodis & vñtatis vti, hi in vniuersum sunt, qui suo vel alieno nomine, in iudicio interueniunt, scilicet, Iudex, Actor, Reus, Aduocati, Procuratores, Defensores, Tabel liones, Apparitores, & Assessores litis.

Quid

Quid Iudex?

Iudex est, persona, quæ iurisdictioni præest ac populo, iuxta legis præscriptum, lociq; cōsuetudinem, ius dicit, c. forus, §. iudex, extr. de verb. sig. Et hic vel est ordinarius, vel extraordinarius. Ordinarius iudex dicitur, qui iure suo, vel Principis beneficio, vniuersaliter iurisdictionem exercere potest, l. more maiorum, ff. de iurisdictione omnium iud. quod locum habet, siue in Ecclesiasticis, vt sunt Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & ceteri, qui habent iurisdictionem à Papa, c. omnes, dist. 22. siue in secularibus, vt sunt Duces, Marchiones, Comites, & alij. Extraordinarius est, qui non suo iure, vel Principis beneficio, vel à lege, & consuetudine, iurisdictionem habet, sed vel ex partium cōsensu, vt arbiter, vel ex Superioris commissione, vt Delegatus, alicuius causæ iudicalem cognitionem recipit, c. sana quia, & c. cum olim, extr. de off. deleg.

Quid Actor?

Actor ab agendo dicitur, estq; is, qui actionem proponit, & prior ad iudicem prouocat, l. qui prior, ff. de iud.

Quid Reus?

Reus est, qui defendit & propulsat actionem vel accusationem: non à reatu, sed à re, de qua cōtrouersia est, dictus, c. forus, extr. de verb. sig. l. properandum, C. de iud.

Quid Procurator?

Procurator dicitur, qui aliena negotia, domini mandato, in iudicio administrat, & ea, quæ ad causam

causæ iustificationem pertinēt, iudici exhibet, l. 1. ff. de procu. Qui, si ab vniuersitate, vel collegio, ad vniuersitatis causas in iudicio defendendas, constituatur, syndicus dicitur: inde nominatus, quasi singulorum, de vniuersitate, vel collegio, causas dicens, munerum, §. 2. ff. de muner. & honor.

Quid Aduocatus?

Aduocatus est, qui clientis petitionem, apud competentem iudicem, adhibito consilio maturo, & industria, in scriptis explicat, vel extenuando aduersarij intentionem ipsum in iure defendit: inde differentia inter procuratorem & aduocatum, procurator enim causam præsentis, aduocatus autem causam absentis, defendit, atq; quæ à procuratore iudicialiter exhibita sunt, cōfecit, Bart. in l. Paulus, ff. de legat.

Quid Defensor?

Defensor est, qui voluntariè, & absque mandato sese defensionem alterius offert. Qui si cautionem de iudicato soluendo non præstiterit, idoneus defensor esse non potest, nisi Actor hanc cautionem exigere negligat, c. 1. & c. mandato, extr. de procurat.

Quid Tabellio?

Tabellio est, persona habens publicum officium scribendi instrumenta ad fidem faciendā.

Quid Executor?

Executor, secundum Speculatorem, est officialis, per quæ litis executio, & ipsius causæ præparatio,

paratio, iubente suo iudice, expeditur, c. nullus, §. aliquando, 4. quæst. 4. & c. parati, extr. de appellat. Et is in iure varijs nominibus appellatur, scilicet apparitor, officialis, nuntius, minister, Cæsarianus, Catholicianus, & portarius. Speculator in tit. de executore.

Quid Assessor?

Assessor est is, quem ille, qui iudicandi potestatem habet, sibi associat, ut sibi in causæ cognitione assideat, vel assistat, & eum ad rectè decidendam causam instruat, Specul. tit. de assessor. §. assessor, l. 1. C. de assessor. & is aliter vocatur consiliarius, infr. de cons. c. requis.

Quotuplex est iudicium à causa Efficiente?

Potest dici varium. Sed iuxta summam divisionem est, vel Ecclesiasticum, vel seculare. Ecclesiasticum est, quod coram iudice Ecclesiastico, habente iurisdictionem ordinariam, vel mandatè, inter personas Ecclesiasticas, vel etiam laicos causa ad iudicem Ecclesiasticum pertinente agitur, c. decernimus, extr. de iudi. c. causam matrimonij, extr. de off. deleg. cap. fin. de foro compet. Iudicium seculare est, quod coram iudice laico, inter personas seculares exercetur, d. cap. decernimus.

Quod Obiectum?

Est causa, quæ dicitur in c. forus, extr. de verb. signif. materia iudicij, & origo negotij, quæ dum propo-

proponitur causa propriè est, dum discutitur, iudicium, & dum finitur, iustitia dici potest, d. c. forus. Causarum genera licet varia sint, tamen summam in ciuilia & criminalia distinguuntur. Vnde cognitionum numerus, ex varijs causis descendens, licet in genera diuidi non possit, tamen in genere quatruplici consistere Callistrato Iureconsulto dicitur: 1. In honorum & munerum gerendorum controuersia. 2. Rei pecuniariæ disceptatione. 3. Alicuius existimationis cognitione. 4. Capitalis criminis quæstione: quorum duo priora ad causas ciuiles, duo autem posteriora ad criminales referuntur, l. cognitionum, ff. de extraord. & c.

Quæ diuisio iudiciorum sumitur ab Obiecto?

Quòd aliud iudicium sit ciuile vel priuatum, aliud publicum vel criminale. Ciuile est, quo Actor suum vel alterius commodum priuatum prosequitur. Criminale est, quod accusator ad vindictam publicam, vel pœnam fisco applicandam, instituit, l. item capitale, ff. de pub. iud.

Quæ Forma iudiciorum?

Vt à personis, quibus constituitur, iudiciū legitime instituatur, partesq; oēs iudicarij processus ordinata quadam serie obseruetur. Scilicet: vt Actor agendi ius habens, iustamq; causam & occasionem litigandi adeptus, iudicem competentem per se, vel per procuratorem, adeat, libellumq; actionis proponat: quo accepto,
Reus,

Reus, qui alias legitimè conueniri possit, citatus infra temporis à iudice concessi spatium delibere, an contendere, nec ne in iudicio velit, quòd si iustas defensionis se habere, atque ob id sibi contentèdum putet, exceptionibus, vel etià vltimis replicationibus, duplicationibus, triplicationibus, & quadruplicationibus, &c. (quæ in iure vtriusque sunt) vtrinque propositis, inficiàdo vel affirmando intentionem Actoris, litem contestetur. Exhibitisq; ab Actore articulis, vel libello articulorum loco repetito, & exceptionibus, quæ post litem contestationem in vim defensionis admittuntur à reo conuento obiectis, horumq; probatione, & post allegationes omnes causæ, conclusionem vtrinque facta, sententia diffinitiuà feratur. Quæ, nisi infra decem dies à tempore scientiæ computandos ab ea appellatum fuerit, transit in rem iudicatam, executioniq; mandatur, Auth. offeratur, C. de litem contest. Quòd si autem Reus peremptorijs edictis euocatus non compareat contra eum, vel per comminationem ferendæ sententiæ, vel immisionem exprimo, & vltimis, secundo decreto in bona litigiosa proceditur, licet etiam contumacia absentis, ad hoc quòd damnolitis coerceatur, varijs modis secundum Dd. in l. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemper. puniatur, l. contumacia, ff. de rei iud. l. in peremptorio, & l. post edictum, ff. de iudicijs, c. Romana, §. contrahentes de foro comp. in 6.

Quotuplex iudicium ratione formæ?

Duplex, ordinarium, & extraordinarium.

Ordin-

Ordinarium est, quod certum procedendi ordinem, à iure præscriptum, exigit. Extraordinarium autem dicitur, quando non in figura iudicij, sed ex iudicis officio, per modum inquisitionis, vel denuntiationis, vel aliàs de plano, ex æquitate proceditur, c. super his, & c. qualiter, extr. de accusat.

Quis Finis?

Finis est, vt innocentia protegatur, & culpa ac delictum puniatur: vnusquisque suum seruare, vel, iniuria alicuius ablatum, cõsequi possit: æquitas & paritas custodiatur: & sit certus litium terminandarum modus, c. quæ Lotharius, 2. quæst. 1. cap. non frustra, 23. quæst. 5. cap. 1. eod. in 6.

A Fine quæ diuisio Iudiciorum sumitur?

Licet complures à fine & effectu sumantur iudiciorum diuisiones, illa tamen inter alias est notanda: quòd quædam iudicia sint priuata. quæ in hunc finem; vt aliquid detur vel fiat, instituuntur: Alia publica. in quibus ad vindictam & pœnam fisco applicandam, vel corporaliter sufferendã, agitur. Quod notauit Cicero pro Cæcina, cùm ait: Omnia iudicia aut dirimendarum controuersiarum, aut puniendorum maleficiorum causa, esse comparata, & tot. tit. ff. de publ. deli.

Qui sunt Effectus iudiciorum?

Effectus est multiplex. Primò enim iudicio actionis non vltra annum, vel aliquantulum

Q diuti

diutiùs duraturæ perpetuitatem, l. vni. C. ex delictis defunctorum quantum hæredes conveniantur. 2. Inducit etiam præscriptionis interruptionem, l. vlt. C. de præscrip. 30. 3. Iudicio constituitur obligatio, l. 3. ff. de peculio. 4. Nouatur actio, l. aliam, ff. de nouat. 5. Deteriorem causam nostram non facit, sed meliorem, eò, quòd actionem tempore, vel morte perituram perpetuet, & moræ purgationem excludat, d. l. aliam.

Quotuplicia Iudicia ab Effectu?

Alia sunt principalia, alia præiudicialia, alia præparatoria. Principale est, quod principaliter exercetur, & dictum ita, ad differentiam incidentis. Præparatorium dicitur, quod ad exercenda alia iudicia parat viam, l. 1. & l. 3. ad exhib. Præiudiciale est, quod præiudicium alijs iudicijs, nisi priùs definiatur, præstruit, l. fundum fam. hæ.

Quæ Affinia?

Arbitria, quæ ad similitudinem iudiciorum sunt redacta, transactio, & iuramentum: quorù vigor non minor, quàm iudiciorum, est, cum rei iudicaturæ auctoritatem habeant, l. 1. ff. de arb. l. non minorum, C. de transf. l. 4. ff. de iure iur.

Quæ Adiacentia?

Scriptio actorum, sportulæ, sumptus iudiciales, vel honoraria personarù forensium, aut certa & ordinaria, aut incerta & extraordinaria, debita, vel ex conuentione, vel officio iudicis extra
ordie

ordinem, tempus commodum, locus idoneus & honestus, & iura statutaria.

Quæ Pugnantiæ?

Eremoditium, desertio vadimonij. Contrahitur autem eremoditium, cum lis contestata deseritur: & differt à desertione vadimonij; quæ nihil aliud est, quàm desertio promissionis iudicio sistendi causa factæ; quòd ex hac causa leuior, quàm ex illa pœna fit. Nam eremoditium damno litis coercetur, quia desertori non licet appellare, vel ex integro causam agere, quod tamè ei, qui promissioni iudicio sisti nõ paret, nõ prohibetur, Dd. in l. properandum, C. de iud. & Nouel. 68. Vt omnes obediant præsidibus. Defectus iurisdictionis, c. scriptum, 6. q. 3. Dolus iudicis: vt si litem ex amore, fauore, gratia, odio, prece, vel alio affectu, suam fecerit. Vel, si precio corruptus, metu compulsus, vel iussu alicuius potētis deprauatus, iniuste pronütiet, 11. q. 3. c. quicumque. Fori & iudicis incompetentia. Neglectus naturalis æquitatis, & ordinis processus. Conditio iudicis, ob quam reddi possit iudicium nullum: vt si sit surdus, mutus, furiosus, minor, infamis, seruus, inimicus Rei conuenti, familiaris & focius Actoris & Rei. Si procurator, assessor, & aduocatus in eadem causa, si testis excommunicatus, hæreticus, infidelis, schismaticus, periurus, illiteratus, imperitus fit, cap. omnes, de pœnitentia, & remission. Et omnia quibus iudicia soluuntur, vt, in criminalibus, lapsus biennij, & in ciuilib. triennij, l. properandũ,

Q 2

C. de

244 ANALYS. IVRIS PONTIFICII
C. de iud. mors iudicis, status mutatio, sententia, transactio, solutio, satisfactio, prohibitio Superioris, litis pendentia in alio foro.

AXIOMATA ET SENTENTIAE.

Duo sunt, quibus principaliter orbis regitur, *Autho-
ritas sacra Pontificum, & Imperialis ac Regia potestas.*
Vnde, sicut civilium legum non, nisi civilis, esse debet executor: ita etiam Ecclesiasticarum, Ecclesiasticus iudex est administrator, c. sicut, 10. q. 1. & per tot. c. nouit, extr. eod.

In iudicij non est acceptio personarum habenda, c. in iudicio, de reg. iur. in 6.

In arbitrij utile est, habere iudicem fauorabilem & gratiosum, c. consuluit, extr. de off. deleg.

Iudicium dicitur bifariam coeptum: Primum per litis contestationem; & hoc quidem proprie: Secundum, improprie, per simplicem citationem, c. proposuisti, extr. de for. comp.

Instantia iudicij termino prorogata, non perit per lapsum illius termini inuatur regula hac tribus rationibus: 1. Quia iurisdictio ipsa est perpetua. 2. Quia & rescripta perpetua sunt: ergo virtute perpetuitatis eorum agi potest non, obstante lapsu temporis. 3. Ne quis ex malitia prorogans videatur inde commodum reportare, vnde foret puniendus, c. venerabilis, extr. de iud.

Iudicium iustum vel iniustum nequaquam vendere licet, c. non licet, 10. q. 3.

Is, qui agere, vel accusare intendit, prius consulere amicos & deliberare, an ei expediat agere? debet, c. de iudicij, 3 q. 3.

Accu-

Accusationem criminalem debet precedere charitatiua monitio, vt se emendet, c. 2. extr. de accusat.

Consultissimum est Christiano, vt ad componendum vel transigendum promior sit, quam ad contendendum, c. per totum, dist. 9.

Contumax in non comparendo, vel non respondendo excommunicari potest, beneficio autem priuari nõ debet, c. 1. extr. eod.

Laici Ecclesiastica negotia tractare non debent, sed Pralatorum iudicio disponuntur, cap. decernimus, extr. eod.

Episcopus potest clericum de crimine coram se confessum vel conuictum deponere, & curia seculari tradere. quod tamẽ precipitater facere non debet, c. cum autem, & c. & si clerici, extr. eod.

Actor obtinens in possessorio coram iudice Rei, non tenetur coram eodem iudice, super proprietate respondere, si est prorsus alterius fori. Quia causa proprietatis cum possessione nihil commune habet, c. significauerunt, extr. eod.

Iudices de exceptionibus praiudicialibus & principali negotio simul cognoscere, vel lite non contestata, testes recipere, non possunt, c. exhibita, extr. eod.

Si actio & intentio actoris sint inepta, debet Reus absolui ab instantia iudicij, iterum tamen actor audietur, si apte egerit, c. examinata, extr. eod.

Vasallus coram domino feudi conueniendus est, etiã si dominus feudi sit Ecclesiastica persona: dummodo Actor possit suam iustitiam ibi consequi, aliàs iudex ordinarius adiri poterit, c. caterum, extr. eod.

Clerici ad seculare forum à laicis trahi non debent, etiam si Prælati illis iustitiam administrare non velint. nec valet consuetudo in contrarium, Clem. clerici, & c. qualiter, extr. eod.

Principales personæ non per Aduocatos, sed per se ipsas factum proponere debent. Nisi fortè sint ad eò indiscretæ, vt earum defectus de iudicis licentia per alios suppleri debeat, c. pastoralis, extr. eod.

Huic privilegio fori, cum non sit personale, sed collegio Ecclesiastico indultum, pactionibus priuatorum, aut iuramento illicito derogari non potest, c. si diligenti, extr. de foro comp.

Nomen actionis in libello exprimere Actor non cogitur: debet tamen factum ita clarè proponere, vt ex eo ius agendi colligatur, c. pastoralis, extr. eod.

Debitis solemnitatibus omisus iudicium redditur frustratorium, c. causam, que veritur, extr. eod.

Excommunicatus in iudicio legitimam personam standi non habet, nisi contra agentem se defendat, c. intelleximus, extr. eod.

Iudex Ecclesiasticus potest per viam denuntiationis euangelicæ, seu iudicialis, procedere contra quemlibet peccatorem, etiam laicum, c. nouit, eod.

In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & usurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter, & de plano, absque iudiciorum strepitu, & figura, cap. dispendiosam, Clem. eod.